

לעבול צו זיין ע"ש שהפליג. והנה ראיתי צנצ"י [מח"ק חז"ר] סי' פ"ו דחה דברי ר' פרץ כנראה יד ומחל לי אמונה, נכן אראה להשיב על כל דברי הגאון ז"ל במחילת לזו כי תורח הוא, וצנצ"י כי יאמרו להלכה כדוק דמקרא:

הנה מה שדחק להביא עזרת מרחוק מילקוט שמעוני סוף לך לך שעל רוח הערלות לפני הקצ"ה בריח עולה וקטורת, ובאמת דברי המדרש בזה הם רק גזמא בעלמא, אבל אני מלאתי מפורש יותר והוא רש"י וירא צרכו ז"ל, ר' יוחנן פתח מזה אדמה תפשא לי אר"י מה אם זה שצנה מזה לשמי כריני נגלה עליו ומצרכו, אצרכם שכל עמנו לשמי על אחת כמה וכמה, ר' לוי פתח שיר ואיל לשמים לצות לפני ה', אמר מה אם זה שהקריב שיר ואיל לשמי כריני נגלה עליו ומצרכו, אצרכם שכל עמנו לשמי עאכ"ו עכ"ל ומראה פשוט דאיתו ק"ו בעמנו יאמר אקרא ישימו קטורב באפיך וכליל על מצבתך צרך ה' חילו [דברים ל"ג י'] ומה זה שלא הקטיר אלא קטרת לשמי יצרך ה' חילו, זה שנימול לשמי [עאכ"ו] ועיין ציפ"ת שם שייכות המילה לקצנות, ומה לך ראה לזה כלל מקריב נפשו לה' וצמח גיטין [ר"ז ע"ג] אמרו חז"ל כי עליך הורגנו כל היום זה מילה שניתנה צמחוני, פרש"י דהרבה מתים על ידי זה, נמלא שלפ"ד הוא קל וחומר גמור מדאורייתא שכל שימלא בקצנות ימלא במילה עכ"פ. ועוד ממקומו הוא מוכרח, שהרי כתיב כי שמרו אמתך וצדקתך יולדו יורו משפטך ליעקב ותורתך לישראל ישימו קטורב באפיך וגו' ופרש"י צדקתך הוא צדק מילה, ועל יורו משפטך פירש"י ראויין הם לכך, פירוש על ששמרו צדקתך ע"כ בשכר זאת וכו' לכל האומר בקרא וביינו קטורב שצ"ל צרך ה' חילו, א"כ הרי קמן בצדק ששמרו צדק מילה צמחוני וכו' כל השבט לעולם להיות מקטירי קטורב המעשרת, א"כ מיני ילפינן לכל העוסק במלות מילה שהוא בקטורב ומעשרת אותו עכ"פ, והא דלא מיייתי המדרש פסוק זה, משום דאטו כי רובלא לחשוב והיפ"ת יבייב טעמא במאי פליגי הני אמרינן מר מיייתי מהך קרא ומר מהבא ולעולם ק"ו זה אמת ברור הוא:

ומ"ש הגאון צנצ"י ממנהג כמה ק"ק שהרב אצ"ד הוא הסנדק, תמחה על הגאון מה צרך כלל חדשים לקטורת [יומא כ"ו ע"א] לבר מכהן הגדול שמקטיר [ומקריב] חלק בראש, [שם י"ד ע"א], וכו' נמי הרב אצ"ד צעירי ככהן גדול שמקטיר ושונה, ומה שכתב שהר"פ דימה לנותן מתנותיו לכהן אחד [עירובין ס"ג ע"א], דבר גדול דבר הצנצ"י וראוי נמי שאמרו, אבל ראיתי נוכחים שהאב בעמנו חינו סנדק צ"י פעמים צננו ומ"ע לה, וכי לא יעבד הכהן תרומותיו וחלוי מעשרותיו לעמו, גם לל"ג צמ"ש דסנדק לא שכיחא משא"כ מיהל, וקשה אטו שכיחא ולא שכיחא חלוא מילתא, רק מסבירא מוקמינן קרא בלא שכיחא אבל אין הטעם משום לא שכיחא וכיון דמילה עדיף כמו קטורת מה צרך שהוא שכיחא, ומ"ש חוס' ישנים צומא [שם, ד"כ עולה] נגד רש"י, היינו שיעת חוס' מנחות י' ע"א ד"כ דלא שכיחא ונעלם מתי"ע וצרכה הצנצ"י שם במנחות, אמנם ברכת הצנצ"י השיג שיעת חוס' ישנים מסבירא דנפשי ודחה בקיטא עזומה אין צדיק לישבה, דהרי יכולים להחשיר ע"י עולות ומ"ע הקפידו על חדשים לקטורב והיא קיטא עזומה על שיעת חוס' ישנים:

ובעזה"י פלה ברעיוני ליישב כל זה וגם מה שהקשה עוד מ"ע לא מקפידין אמוכלים ג"כ אחרים, בשום לב על חכמי

ובזה יש מקום אחי ליישב קישית השאל שכתובת מהר"ם לצולין ז"ל ומייחתי לי מג"א סס"י תקנ"ט [סי' י"א] שהקשה, דמש"ס ס"פ צכל מערבין מוכח דפשיטא להש"ס שאפילו היה חל י"ע שלהם צמ"צ שאינו נדחה נמי לא היו משלימים וא"כ נילף מייחתי נמי לצנצ"י צדית צמ"צ ואפלו חינו נדחה, ולפי כ"ל לק"מ, דודאי הש"ס מוכיח דערב ט"צ משלימים מצני סנאב עמנו וכו' פשיטא דאפילו צמ"צ שאינו נדחה נמי לא היו נריכים להשלים אם היה חל צו י"ע שלהם וביינו מטעם שיום עוב דידכו קדים לע"צ ושפיר פשיט מייחתי הש"ס דצמ"י ר"ג לא עבד כותי, ואנחנו לא מנינו למילף מייחתי. לצנצ"י צדית צמ"צ שאינו נדחה משום דשאני חינו דקציעא וקיימא טפי מע"צ, אמנם מ"ע מר"א צ"ר דדוק אנו ללפינן לדידן כ"ל וק"ל:

מ"מ צהא סלקין דחולה האוכל צמ"צ עולה לתורה צמחה צלי שום פקפוק לפע"ד, וכוונתו לשבירי לב ומחשבה לעצבותם הוא יחלימי ויחייני ויגממי צמחמת ליון:

כתצתי זאת ובלעתי לפני מופלגי תורה וצנצ"י הוראה והסכמו עמי לדינא, צמח"ח ק"ק פ"צ מש"ק י"ד מנחם תקע"א:

תשובה קנח

שלום רב לרב טב י"ג המופלא המפורסם ג"י ע"ה פ"ה בקש"ת מה' דוד ג"י אב"ד דק"ק ק"ד:

את אשר בקשה נפשו היפה להודיעו דעתי בקלטה צענין תספורת לצנצ"י צדית אצרכם צימים האסורים באשר כצר היה פלפול ציינו צדצר זה, ר"ן יראי ה' אעשה ואחריו קלה צמח"י כידו העוצה עלי:

ראשון תחלה נאמר אשר פשיט להחיר גילוח צימי ספירה ככתוב בהג"ה ש"ש א"ח סי' תל"ג, וכן צין המלרים עד ע"צ ממש נהגו היתר צכל המדינות, וכן ציאר צבדיו צחש"י מהר"ם א"ש א סי' ל"ז יע"ש צטוב טעם, וגדולה מו נהגו צערי פרחקין להחיר אפילו לאכל ממש צלשים שלו נללח דלא כמ"ש צמהר"ם א"ש שם דמ"ש צצ"ש י"ד סי' שצ"ג ליטול צפרנים ולגלח היינו ליטלן ציד או לגלחן צכלי אכל הספורת כלל לא כ"כ צמהר"ם א"ש הג"ל, ואינהו נהגו היתר ונדצר מה לקמן א"י, מ"מ לריכים להקיר מאין הרגלים, וכי מה צין זה לסעודת סיום מסכת המבואר צמדרש ציותר אמתכתא מקרא מסעודת מילה הביאו צ"י צא"ח סי' תרס"ט, וכדומה סעודת פדיון הצן כמה ראשונים צרכי שהשמה צמטוני וכמנהג צני רינום שהביא צה"ד סי' רס"ח, משא"כ צסעודת מילה גם כי היא רמחה צמדרש הביאו חוס' ר"פ ר"א דמילה [ק"ל ע"א ד"כ שצ] וסעודה גדולה היא צלי ספק, מ"מ מ"ע לא לשחמט שים א' לנהוג להחיר תספורת לשמחות הג"ל ונהגו קן צמילה דוקא:

וב"ל שיש לה שירש ויסיד עפ"י מ"ש מהר"ל רש הלכות מילה צשם ר' פרץ כי הוא כמו מקטיר קטורת ומתעשר ולכן לא יכבד צ' פעמים לא"ש א' מלות סנדקאית כמו קטורת שלא שנה אדם בה, וכח צשם שהסנדק היא הייתר גדול שצכולן ושלכן נהג מהר"ל

(א) כן קרא מרן ז"ל לשורת פנים מאירות, והוא בח"ב.

אבר ואין להאריך בזה, מ"מ יאזר ר' פרץ זכאי בדיו וכל דבריו שרירים. ואידי דאיידי אספרה כמו מ"ש אללי בזה אבא דמס' פירושין (ג'ג) ע"כ אמר ר' יבואש בן חנניא מימי לא נלחני אדם וכו' תינות מה היה זכר לסטים שמתחב כבשוק, וכלא יפלא מה ספר בזה בשבחן של ישראל שבעיזה ה' תינות נגד חכמי ישראל לקרותו לסטים וכלא נתחייבה נידוי על זה, אבל י"ל שזה בדרך היה כבש מרבנים ותלמידים ככולכים דרך עיוני ושוגים בדרך כדכתיב באהבה השגה תמיד כדכתיב אל תרנו בדרך, ש"מ שדרכם של חכמים לרגו עליהם בדרך, ולדינא יש בזה קצת גזל בזה לילך בשדות אחרים, והנה אמר לי אבוי לרבה בשבת קרי' בי"ל מר נמי בא פנים וקטיל, פי' וה"ל אשיר דמא, וא"כ כל ת"ח יקרא לסטים שבוט נגד זכורג נפשות, לכן דקדקה התינות לסטים שכתובת דייקא כבשוק, שמסתמא גם אתה כמוהם בעיון בלכת פה. מ"מ בזה סלקינא דיוס המילה יום הקרנת קרבן הוא מדינא ולא מאסמכתא בעלמא:

וביון שכן היינו טעם להקל בתספורת בכהוא יומא משום דקיי"ל דאנשי מעמד ואנשי משמר אסורים להסתפר ולכבס במשמרתם כדי שלא יכנסו למשמרתם כשכס מנוולים כדמפרש ר"פ אלו מגלחין, וגדולתו מזו כתב הראב"ד הביאו הרא"ש פי' אלו מגלחין ס"י ד' גבי דהע"ה בשעת חנינותו ויסק ויחליף שמלותיו שלא יכנס להסתחות לפני ה' בניוולו אעפ"י שכיב לבו דוב עליו, א"כ ה"כ ומכ"ש הכא נעלי קרבן כללו כי לא נאה ולא יאכל לנכס למשמרתם כשכס מנוולים. והנה נהגו היתר להסתפר כשמקבלים פני שר וגדיל, וראיתי רבותי בתירו לאחד בתוך שצבע ימים על אביו להסתפר ולהתכבס וללבוש מעוביין לחות פני קיר"ה משום הפסד רב דממונו, וטעמם ונימוקם עמם דתספורת וכל מנהגי אבילות לאו דאורייתא רק אסמכתא בעלמא כמו שהאריכו כל הראשונים, ואעפ"י שהראב"ד ז"ל סבירא לי דמ"מ תספורת ותגלחת דאורייתא כל שלשים, כבר דחו דבריו גם בזה כמבואר באריכות נפלא ברא"ש ר"ש פרק אלו מגלחין, וברי הביא ברי"ף וברא"ש בשם ירושלמי, כשנודע לו באמצע התגלחת שמת אביו כ"ז גומר, וכתב המרדכי בעטם משום כבוד הבדיות ופסקו עוש"ע ב"ד סי' ש"ל [סעיף ב'], וע"כ משום שהוא רק דרבנן בעלמא, ומשום הקילו רבותיו משום כבוד המלכות אעפ"י שהוא רק הפסד ממנו דלא לתחוי ולא להסתפר ואפשר שיש בזה נמי משום לעולם ירוץ אדם לקראת מלכים [פי' ברכות י"ט ע"ב], מ"מ כבר נהגו בזה קולא גדולה בכל מקום, וי"ל אשר חור זרע הוצא ב"ד סי' ש"ל: שאלת אם תוכל לספר אחר אבין חור י"ב חודש כי מתוך שאתה עסוק במנותיך ומלוי בן השרים אינך יכול לסבול גדול שער, הנני מודיעך שלא תחבך י"ב חודש לענין גידול שער רק עד שיגער בו חברים, ומכ שוכנו יב"ח אינו חלל חומרא בעלמא ולכן מותר אהם לספור כדרכך, עכ"ל. ורמזו ברמ"א שם, ובצ"י חא"ח סי' י"ד כתב, דשיעור גברא למגלחי זקנים סגי בשלשים לכל כיוצא ב"ש, ולפע"ד צ"כ"ז קילא עובא, כי הם לא דברו חלל מגדול שער הראש דלא ממולא כ"כ, אבל בזמן לא היו מסתפרים בלא"ה רק שפכ המעבצת אכילה, ובאדינא נהפוך הענין וכו' ממנוול יותר כידוע, וא"כ מתוך יב"ח לכבוד בשר ודם ולורך פרנסת עצמו נילף ק"ו לימי ספירה ובין המארים מיהת לכבוד שמים שלא יכנס לפני השי"ת לעבוד

בני ישראל לא חשו על מלות ה' לכוות כל א' זוכה באיברים ופדרים ושחיתות חריקה וכו' מפסים ושונים, ואילו צפירות הקפידו שלא ישנו בזה וכו' הנה ממנוס חביב עליהם ממלות ה'. חו קשי, וכו' מה להם להתחכם על הגורל הלא בחיך יוטל הגורל ומה' כל משפטו, ומה גם צביתו נאה קידש, ואם הוא ית' רואה בשמישו של פלוני אשר יבחר בו הוא הקדוש להקטיר ולשנות אפילו כמה פעמים וצדדי כבשי דרוממא למח להו. וי"ל בהקדים אחז הקדמות מבוארים, א' מאחז"ל [מ"ק כ"ח ע"א] בני חיי ומחוי לאו צרכותא תלי מילתא כי אם במזל, וי"ל דהקטרת קטורת המעשר היא כמו זכות גדול שמשפחה המזל על ידו כמ"ש חו"ס בשבת קרי' ע"א [ד"ה אין], ב' אפילו עשיר גדול כר' אלעזר בן חרסום [יומא ל"ב ע"ב] נמי לריך לקטירת כי אולי עפ"י מזל ירד בגלגל משא"כ על ידי צרכותו של מרע"ה יצרך ה' חילו לעד. ג' אעפ"י שראינו כמה שזכו במלוא זו ולא כעדיף, אין זה מנהג צרכותו של מרע"ה כי אולי חטא גורס, ואילו לא זכה במלוא זו היה מתסר ציסורים, ועכשיו שזכה לעושר ע"י מלוא זו לקחו ממנו עשר דבין חלק יסורי גופו. הנה כי כן אומר כך, דודאי בכל הקרבות שייך למר מה' כל משפטו ואם ה' חפץ בו מה אכפת לך, משא"כ קטורת דמעשרת אפשר ה' לא חפץ בזה רק באידך חלל שכיב קשה יום ומזל לחם כנגדו שלא יתעשר ואין זכות גדול כל כך לשדד מזל דמוות, בשלמא אי כבר היה מקטיר קטורת והיה מ[ת]בך בצרכותו של מרע"ה בך ה' חילו, אזי היה משדד המזל, אבל זכות ע"י גורל לצרכה זו, אין זכותו גדול כ"כ ללחם נגד מזלו, ואפילו ראינו בו שהוא עשיר מופלג מ"מ אפשר שכלל לחם נגדו ע"ד שכתבתי למעלה, ואידך בזוכה בו כמה פעמים ה' לא חפץ בו חלל דקס לי שעתה, ואפילו אם הוא עני כבר כתבתי לעיל דמ"מ אפשר דקס לי שעתה, וכיון שאין ראיה מגורל כי ה' חפץ בו על כן עלינו להתחכם ולומר חודשים לקטורת בלו ובהפסד, כי קרוב לדאי אותן שלא זכו עדיין במה קשי יום ועלינו לפראות שצדס ע"י מקטיר קטורת, וא"ש דברי חז"ל, ומסתבר כל דברי רבינו פרץ קיימים, כי דודאי המילה היא יותר מהקרבנות כל הקרבנות וכללם הקטורת והיא מעשרת בלי ספק, הנה כי כן צמוכל אין שים קפידא שלא ימול ב' פעמים כדי שחכה גם אידך לשדד מזלו, זה אינו דבא באי מאן דמאדים מוהלל הו [שבת קרי' ע"א], אפי"ג דאמרינן ההם או גנבה או מוהל או אומנא, ע"כ הכי פירשא דמאדים גופי' איכא בעיות שבו יוכי זה גנב דוקא חכ מוהל דוקא חכ עבדא דוקא, דאל"ה הא דאיתא ההם רב נחמן דאמרי כלדאי דוכי' גנבה מדוע לא נעשה מוהל, ועוד שהרי היה ת"ח וא"ל אביו לרבה ההם מר נמי עניש וקטיל וא"כ מ"מ עלתה ביה צריג דפסקיה לקיבור[א] בשניהם כמבואר שם קרי' ע"ב, חלל ע"כ דמאן דמלי למכוי גנבה אי אפשר להיות מוהלל או איפכא, וא"כ מאן דמלי למכוי מוהלל ודיומם נימוס הוא זו שמוהלל מתעשר א"כ הרי כל המוהלים מולדים במזל מעשיר ואין לנו להדר אחר מוהל אחר שזה כבר זכה לצרכה זו מיום הוולדו, משא"כ סנדק ראוי לנו לבקש איטדקאות להוציא כל איש ישראל מממשלת המל לכן יבקש חדשים. אמנם מה שהפליג רבינו פרץ שהסנדק הוא יותר מהולס, לא ידענא מ"מ ודוי להיות הכעפל לנשי מלוא כעושי מלוא כדאיתא ספ"ק דמכות [ה' ע"ב], אבל להיות יותר מהם לא שמענו, וע"כ נריבין אנו לדברי אגדה להיות מחזיק הנימול בין צרכיו מקים המילה ה"ל כמו אבר מחזיק

(ג) בדפוס י"ב.

(ד) בדפוס י"ב ש"ה:ידה.

(ב) לשון הפסוק משלי ט"ז — ל"ג.

למקילין במדינות הכמה אמנם לנכח ביתר במקום האוסרים חלילה, כי לכאורה יש להביא ראיה לאסור ממ"ש להפענות חתן צימי ניסן מפני שאריך להפענות בראש חדש שלו שמחו צי צני אהבן כהבן [בגכות רמ"א סי' תקצ"ג וע"ז שם], אעפ"י דשאני ר"ח שמחו צי צני אהבן ומח ענין זה לשאר ימי ניסן, אלמא כיון דעכ"פ ברי"ח שכוה מועד דאורייתא מחטנים יכיר מאחז טעם שיכיר ממילא אי אפשר להקל במועד דרענן אע"ג דלא שייך טעם כהוא, והכ"ע כיון דעכ"פ צ"ע לאסור להסחפר יכיר מאחז טעם שיכיר, אי"כ ממ"ש שיש לאסור צ"ע שלנו כיינו ימי מילה, ודוקא צימי ספירה ומארים דלא משכחת ליה י"ט אלא שבת ואי"כ וכי דשבת אסרין להסחפר, מכל מקום לענין אצילות יום טוב קיל משבת ומילה נמי י"ט שלנו הוא, וברי הקילו לאכול צמי"ג שנדחה משום י"ט שלנו כמבואר ס"פ בכל מערבין ממ"ש שנקל בחספורה, משא"כ בחור שלשים שהחמירו צ"ע פ"ב יש להחמיר גם צ"ע שלנו:

ובמה שאמר שכתרתי להדיא להסחפר לאכל בחור שלשים, חלילה לו לומר כן ומכ"ח י"י לא כיון ששעמו בזה, פלוני בא אלי וגלגל לי סודו שיש לו לדבר עם הדוכס ואם לא יראה פנים יפסיד יותר מאלף ר"ט, ואמרתו בקושי אני מתיר אך כמתן עד יום ד' שכוה ר"ח וגם חביב צי סנדק-ואז ילך לזכ עור צי קילות, אי' מלוח מילכ שכמה קבלות פראנקין מסתפרים צי שכוה ר"ח וכי בשכ"ג [סי' תקנ"א בגד"י אות כ'] שמי שאינו אוכל צמר צימים אלו מותר ברי"ח אב שכרי אשכנזים מסתפרים ברי"ח אייר, אי"כ יש בזה ג"כ קלח קולא למאן דלא חייב ללוואת ר"י חסיד ומסחפר ברי"ח, וכתרתי לו משום כבוד כשר והפסד ממונו בצירוף כל הני"ל, וכל כי בני מילי לימרו משמאי, אלא באמת אז הכרתי קלח על המדח בדברים ללמוד זכות על מנהגי צי מדינות המתירים להדיא אכל חלילה לי שכתרתי או אחיר בזה:

ומ"ש צפי דברי נקודות הכסף שכתב צ"ח דחתם חין כוונתו משום נוי משמע אשה כוונתה משום נוי, י"ל על צי אופנים ושניכס נכונים, אי' דה"ל פסיק רישא דניחא לה כשביא עממא גוטלת, ויתבאר דברי עפ"י ש"ס שבת קל"ג ע"א אמר רב משרשיא באומר אבי בצן לקון בברת צנו וכו', ולדידן דפסיק רישא אסור אי"כ לעולם אסור משא"כ באחר, ועיין פי' בצונק ק"ג ה' ע"א חוסי ד"כ לא נריכא וכו', אי"כ חתם מ"ע גוטלת ליפורנים משום חליצה פ"ב משום נוי וכו' מיעוטא ומקפיד דאליה דלא חיישינן לנוי כ"ל מיעוטא ואינו מקפיד ולא חייז וליכא מלוח ואי"כ אסור ממ"ז:

ואגב אעוררנו מה של"ע ברא"ש דמ"ק כ' ע"א [סי' ל"ג] ד"כ בעל הכלכות שאם שמע וכו', שכתב בסופו וראיה מהא דאמרינן הכא וכו', וי"ע דלמא לעולם בחול נמי אי שמע ביום אכל אי היה שמע צלילה עכ"פ היה עדיין קרובה, דה פשוט דאפילו למ"ד מקלח יום למ"ד כבולו כיינו יומנו ולא לילו ואילו שבת אפילו שמע צלילה:

הגה הקלתי ברוצ בדברים כי אפס הפנאי, והוא יעיין צעין שכלו ישפוט במאוזני הדיק ישמע חכם יוסף לקח כי בחפזי אני כותב:

ככ"ד אי"כ בדש"ח חותם פה ק"ק מ"ד יום צי י"ג מנחם תק"ס לפ"ק:

משא"כ סופר מפד"מ

עבודתו וכו' בניוול. ומ"ש בגד"י [מכ"ק חאריז סי' כ"ח] דעכ"פ שבו שחל צו ע"כ אסור בחספורה מפני שכוה מדינא דש"ס הוא פלאי כאשר עוררני מכ"ח, ולפענ"ד כיון למ"ש כבכות אשרי סוף מס' חטיות [סי' ל"ב] וז"ל, ולהסחפר אפילו בחמישי אסור ע"ש, ואי"כ ס"ל דהא דאמרינן צ"ע בחמישי מותר לכבוד השבת כיינו לכנס ולא לספר, וכיינו דכתב דחספורה אסור מדין הש"ס בחמישי לכבוד שבת ומש"כ החמיר גם ל"ע שלנו, אבל כבר כתב במהר"ם א"ש סי' ל"ז בג"ל דכוונת הגב"א כמ"ש מג"א [סי' תקנ"א ס"ק י"ד ע"ש] דלא מנכר אצילות שלנו אינו כיינו מסחפרין כל שבת לכן אסרין חספורה בשבת, משא"כ במילכ דשפיר מייכר אצילות אי גא מסחפר שום אדם אלא מי שמדמן לו מילה לכן חין להחמיר, ובגד"י לא הביא דברי מהר"ם א"ש אולי לא ראה אותם, ואילו שמע בכו בזה הדבר צי כי אסור צלי שום ראי כלל:

ובדברי מהר"ם א"ש בג"ל מיושבים מנהגי הקבלות שהקשה עליהם מהר"ע צ"ח [בסידור] צעמר שלכת, על שכתב לנצוש בגדי שבת ל"ע שלנו כיינו מילה ולא שבת חזון, ומעיד על אציו החכם לצי ז"ל שכתב בזה מנהג ספרדיים שאינם משנים כלום שבת חזון מבגדי שארי שבתות השנה ואפילו חל צו ע"כ — וכנה מנהג פפד"מ וכל פרוכא שלא לשנות רק הסודר של שבת שכוה מלבוש חשוב י"ל בית לוואר וחוגרו לפניו ולאחריו וכו' להם מלבוש נכבד מאוד ולא משנים שבת חזון זולת זה. ולפי בג"ל א"ש דלריכס אנו לנכוח אצילות במשחז"ל חספורה וכיצום והם אמרו לכבוד שבת מותר, ומ"מ אט מחמירים ואומרים דלכס היה ניכר אצילות בזה שבו רגילים להסחפר באחמא שבו וללבוש מבוטאין, משא"כ לדידן גם שבת אסור, וכי"כ מנוכחין חין אנו נוכחין לנצוש באחמא שבו, משא"כ חנשי פ"פ שניכר בזה אצילות בסודר בג"ל שכוה דבר מסויים די להם בזה אי"כ אינם רשאין לשנות יותר. אך כל זה שבת, אבל במילה שכוה י"ע גדול ליכודים ולא שייך צו טעם בג"ל שכרי בלאה"כ ניכר אצילות לכ"ס, אי"כ אותם צעלי המלוח יסתפרו ויכנסו כלאונם:

ולדי דמסתפינא הייתי אומר דבכות אשרי דאסור חספורה בחמישי כיינו משום דגדלי שבת כמ"ש מג"א צ"ס פוסקים רס"י ר"ס יע"ש ובס' חוס' שבת, ואי"כ במילה לא שייך זה כלל. כללא דמילתא, אחר המחילה מכבוד הגאון בגד"י ג"ל להיות גמור חספורה אפילו שבו שחל ע"כ בחובו לבעלי ברית, וכן עמא דבר:

ויש לנו זכות גם על הפראנקין המסתפרים בחור שלשים לאכלם על י"ע מילכ מעטם בג"ל, ואולי הם סומכים על הכנה רמ"א סי' ש"ג כפשוטו דמותר לגלח אם הוא לורך המילה פי' שכוה מטול עובא, ואעפ"י שרמ"א לא כתיר אלא אם ליכא מוכל אחר, מ"מ יש להשיב ולומר דמוכל שכוה רופא לא שייך מוכל אחר כי קי"ל לא מכל אדם זוכה להתרפאות כמבואר צ"ע י"ד סי' של"ז יע"ש, ואולי רמ"א ס"ל דאדרכה אכל ריעא מלי. ואין להביא ראיה מ"מ ה' דאסור לגלח, חדא בזה גופא פליגי רוב ראשוניס כמבואר בראשוניס והמה מוצאים ביה יוסף וד"מ סי' ש"ל, ועוד דשאני חתם צ"ע גופי' אסור להסחפר בלא"כ ובעי"ע לא כתירו משא"כ הכא מסחפר ביום המילה עממו, ועוד סברא ממ"ש צ"ע דמ"ק י"ע ע"כ בסופו, כל זה י"ל להביא קלח ראיה

תשובה קנט

שנית להב"ל:

יען וביען ראה ראייתי חיוך מהשגות על תשובתי הקודמת אשר נדק בזהו מעלתו מפני קולר דברי ולא פרשתי שיחתי יפה, ע"כ מחק החיוב עלי לזכר דברי כשמלה ולבארם היטב ובחוספת מרובה על העיקור כי חין צית המדרש בלא חידוש, וכי יעזרני ויורני נפלאות מתורתי:

תחילת דברי היה לעמוד לימין נדקו של ר' פרץ ז"ל שאמר בצרית מילה מעשיר כקטורת, ואמרתי כי יאל לו זה ממדרש רבה פי וירא שאמר מזבח אדמה העשה לי וכו' בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך, וכן בא דכתיב וירד מעשות החטאת וגו' ושם נאמר וישא ידיו אל הכס ויברכס, א"כ מכ"ש זה שאל עמו לשמי שאכיר נגלה עליו לזכרו — אלו הם חוק דברי המדרש בקולר, וכנה חין טוונת זאת הברכה האמורה כאן ברכת עשר כמו ברכ' חילו דקטורת שאח"ל [יומא כ"ו ע"א] שמעתי, וכתם חילו כתיב וכא כתיב ברכת סתמא, ואפילו בברכת כהנים שאח"ל לחד דיעה יברך בממון וכו' במחלוקת רב בילקוט [נשא], מ"מ אפילו למאן דכ"ל כ"י כ"י חינו ענין לעושר האמור בקטורת, דא"כ הרי שכיחי עושר עובד לכהנים ולעם הקהל ע"י ברכת כהנים למזבחים ומזבחים בין במקדש ובין בגבולות ומאי אולמי דחדשים לקטורת [יומא שם]. אבל יכ"י הפירוש ח"ך שיכ"י, לא באתי אנה לעמוד מהמדרש הזה דמילכ שכיח שפיכת דם עמו או בנו, הוא חביב מהקרן, ולכן מסתברא ל"י להמדרש שאותה בברכה בבא לרגלי חטאת עולה ושלמים בכל יכ"י במילה ג"כ, ואמרתי אני עם לבי כ"י אותה בברכה בבא עם הקטורת היינו בעושר היא הבוא ג"כ לרגלי המילה ועל זה סמך ר' פרץ להאריך חדשים למילה כמו לקטורת, ואפ"י שלא נמא זה מצואר ב"ש"ם, הלא כמה דברים אנו נוהגין עפ"י ספרים חלונים אפילו נגד הש"ס כמ"ש חו"כ פסחים מ' ע"ב ד"ה אבל, וכן הוא שילכי מ"י מגילה [ג"א ע"ב ד"ה ראש חדש], מ"ש"ש כשאין הש"ס מנגד, וכתב מג"א סי' תר"ל סק"כ בשם מ"י ח"יחוק שעיין בביאורי סמ"ג אפילו רוב דיעות ס"ל לאיסור והתלמוד מסייע לכו והמנהג בנוי ע"פ פסיקתא וספרים חלונים, הרי זה עוקר כלכה אם נתקן עפ"י ותיקון, יע"ש. והמנהג הזה מתוקן עפ"י ותיקן וחסיד ר' פרץ וכו' עפ"י מדרש רב מק"ץ גמור לא מגומא בעלמא, ואינו נגד התלמוד, א"כ בכל החר דוכו כ"י חלילה לנו לשנות מהגם. אמנם מה שכתב מג"א עוד שם בשם מהרי"ק דכל מנהג אפי' יש בו ד' איסור חין לבטלו, חין אנו שומעין לו, דכר דהא ליה פרי' במנהגי איסור שלו סי' יו"ד בראיות ברורות. ונחזור להב"ל דעכ"פ מלאחי מפורש יותר ממ"ש בגאון בנ"י. וראיתי למכ"י שהקשה על המדרש, א"כ נימא כל המתענה וממעט חלבו ודמו מהעשר ומתבקר — לבאור דברי מעלתו תמוכים, א' חין כ"י נמי, עיין מה שכתב עו"ז בל"ח סימן חק"כ ס"ק ח' ע"ש, ועוד, אם לו יראתי מפורש שהמתענה מתרשע מ"מ וכי משום קושיא ופירכא נדחה דברי המדרש. אבל אני אפרש טוונת קושיא מכ"י נ"י, לפי מה שאעלה שראוי להספיר ולהתנאות ביום המילה, א"כ כ"י ביום חגיגת ויכ"י מזה להתנאות ב' לזמות, וכו' התול ושחוק, אבל אומר לו אח"כ בוקר רגליך מצית רעין בחטאות ואשמות יעיין חגיגה ז' ע"א, וכי המתענה על חטא הרי הוא כחטאות ואשמות ואם הוא

מכפר ע"י סיגופו חינו מרוב לפני ה', וכן הוא מפורש בקרא זכירה ז' על הזמות הארבעה, וא"כ יעשרהו המלך עישר גדול וכו' שלא לראו לפניו ודיו שיכפר לו עון אשר חטא ולשמה מה זו עושה חוטא כל יחגלה, ואם מתענה נדבך בלי שום חטא שקדם לו הרי הוא מתחייב בנפשו על שיער עמו [כחעניו י"א ע"א] ולא מחשב כעילה ובקרן, אמנם יום א' הוא לה' פי ה' הוא ליוה הוא יי"כ וברי מיטע חלבו ודמו כמו מילה אשר נעשה עפ"י ה' וברי הוא באמת מהכים ומעשיר ואנו שמחים בו ומכבדים ומסתפרים בו, ומה אחריו — ואני תמך ח"ך הול"א קושיא זו מפיו ומבין אלצעות ידיו, וא"כ ח"י לפרש באי חטאת דכתיב גבי וירד מעשות [ויקרא ט' כ"ב] היינו חטאת הציבור ולא על זה נאמר בוקר רגליך, וכו' מצואר:

והנה כחצתי בכתבי הראשון, מני' ילפין לכל העוסק במילה מילה שהוא. כקטורת ומעשרת, וכוונתי דאפילו בהגדק נמי, חיי ראשי כי זה היה לי פשוט ייתר מצינא בתיחא על כן נמנעתי מלפרש, וכו' כי יהיו חתים על משה ספ"ק דמכות [ה' ע"ב] דילין ר"ע ק"ו מעדים זוממין דהנעפל לעושי מזה נוהגים לו שר כעושי מזה, ולא אחשוב שיאמר אדם על זה שהוא רק דרש אגדתא ואינו מוכן כפשוטו אבל לדעתי הוא אמת נכון וברור, ודק"י"ל כ"י"כ ב"ה יעיין בתי"ע שם, וא"כ יפה אמרתי. אלא שראיתי מכ"י הוסף בקושיא ח"כ בעישה האזמל ג"כ והרקה ג"כ יתעשר — לא ידעתי מה קשיא לו, אם נתיי שגם אלו קראים נעפלים לעושי מזה ח"כ ה"ג שמעטרים בלי ספק, ובתנאי שיכ"י עישה האזמל עושה בחנם והרקה חיינו של צית אצטנים עושים בחנם היו מתעשרים ג"כ, אבל באמת לע"ד לא מקרי נעפל לעושי מזה אלא בשעת עשיית מזה ממש שאז בא השכר, לא מקודם לכן אפילו כרגע, וכמו שכתב רש"י"א ר"ש פרק ראד"מ שאין למאור אלא מקומה ושעתה כעין שאח"ל [סוטה כ"א ע"א] בעידנא דעסיק בה מגינא, ומסברא דיו לבא מן הדין להיות כדון, מהיכי קמיייתין ל' מעדים זוממין, הלא הם נמי אפילו בשכר עדי שקרים פטור הוא מדוני אדם [כ"ב"ק נ"ה ס"ב] ואינו משתלם בעושי עזירה, מכ"ש הנעפל בעלמא ומסייע ומגמל, ולא נקרא נעפל אלא בשנשי שהוא מעיד עמהם בשעת מעשה ב"ד והב"כ בעושי מזה, ויאלו מתקני האזמל ואנשי צית אצטנים וכהם הסנדק להיות מסייע שיש בו ממש בשעת עשיית המלוא ממש:

ונקל הוא ליישז מה שהקשתי בכתבי הראשון דעכ"פ מ"ע הפליג ר"פ בשכר הסנדק יותר ממכ"י, ואלהם בזה רק סברא א', והוא, דודאי על הסנדק שייך לומר שהוא מסייע להמובל בשעת המלוא ונעפל לו, דכל ספק ששכ"י החינוק מונח על השולחן או כסא ומעל לא היה נוח להמול כל כך כמו שהוא ע"י הפיסת הסנדק אותו, אמנם כמה שנעשו רגלי הסנדק כעין מזבח, אז לא יקרא המובל מסייע או נעפל כלל, אפ"י שאינו לא היה הוא מובל לא היה רגליו מזבח מ"מ לא בשביל זה יאמר עליו שהוא נעפל לו בזה, ועוד אי נמי לא ראה למול והסנדק מוכן להיות מזבח ואלהם ולא עשה מעלה עליו הכחוד כאלו עשאו, נמא דהסנדק תרתי אית ביה, חדא שהוא כמזבח, ועוד שהוא כמקריב ע"י שנטפל לו, משא"כ המובל לית ב' אלא חדא לכן הפליג ר' פרץ בשכר הסנדק יותר ממכ"י, ודבר נכון הוא בעיני:

ובסברא זו היה ל"ל להוכיח מש"ס דילן דאפילו בברכת המזון והמולא שמע ולא ענה אמן יאל, דלא כהירושלמי שבי

מג"א סי' קס"ז סקב"ח להשיג על רשב"א יע"ש, והוא מדאיתא בצרכות נ"ג א) ע"כ אמר ליה רב לחייא דרי' צרי חטוף וצריך, ופריך למימרא דמצרך עדיף מהעונה אמן והתניא גדול העונה אמן יותר מהמצרך יע"ש, ומאי קושין דהא לריבין לבבין איך יכיר שכן העונה גדול דעכ"פ נעשה מצרך נטפל וגורם להעונה ונמלא ששכר זה וזה בידו, ועכ"ל דה"ק גדול העונה אמן יותר מהמצרך לצד צלי עניית אמן, אבל המצרך במקום שפוגע אחריו אה"כ דשכר זה וזה בידו כ"ל, וא"כ מאי פריך כרי שפיר קאמר רב חטוף וצריך, ועכ"ל מ"מ פריך שפיר, דאילו אם ירלו שלא יענו אמן כרי קיפח שכרו במה שחטף לצרך ועוד היה לו שלא לחטוף ואחר יצרך והוא יענה אמן, כן ל"ל קושית הש"ס, וא"כ מוכח דלא כהירושלמי דאי ס"ד דצרכות המזון והמניא לריבין עכ"פ לעניית אמן א"כ אכתי לא פריך מידי דהא רב צרכות המזון מיירי כפרש"י וכמ"ש מג"א סי' ר"א סק"ו, אע"כ דש"ס דילן לא ס"ל כהירושלמי הנ"ל:

ואולי י"ל בזה ג"כ קושית הל"ה ס"פ כיסוי הדם [סי' ה' אות ד'] על ר"ת שם דפשיטא ל"י גבי מילה גדול העונה אמן יותר מן המצרך, הקשה בא קי"ל כרבנן וכרב חטוף וצריך משמע דשוים הם, ועמ"ש ש"ך ח"מ סי' שפ"ד [סק"ד] וכה"ג קשה לרבינו חזקוני מוצא צו"ד סס"י כ"ח גבי כיסוי הדם ורמז עליו מג"א סי' ר"א סק"ו הנ"ל. וכשתא י"ל דס"ג לרבותינו הנ"ל מה שיש לדקדק איך פלוגי בצרכות הפוכות, דלח"ק העונה אמן עדיף ולאידך הנה המצרך עדיף שהרי ממכרין לו תחלה, ועוד מדנקיט א' המצרך וא' העונה אמן צמחצמח ונקיט מצרך תחלה משמע דפשיטא לו יותר, דנעלם נקיט מה שפשיט יותר כמ"ש תוס' בסוכה כ' ע"א ד"ה אחת דצפונגתא נקיט הפשיט יותר והכא איפוך אנה, וברי' הת"ק אמר הדע שגולירין מתגרים וגבורים גולחים ואיך פשיטא ל"י לאידך חנה צמחצמח עפי מהעונה והוא נגד הסכרה הנ"ל, אע"כ ס"ל דלכולי עלמא העונה עדיף אלא מהאי טעמא צמחצמח המצרך עדיף שהרי הוא בגורם להעונה ולא תהיה כהניית פוגדקית, ונכי דלענונים בגילוח, מ"מ ממילא יהיה שכר המצרכים מוכן לפניהם תחלה, וס"ל להגאונים הנ"ל דזהו דיקא בצרכה הנעשית צניבור ואי אפשר בלא עניית אמן כמו צרכות המזון שאי אפשר שניתינו וילכו להם דאין רשאי לה"ק, וכן האי תנא צתרא קאי אצרכה התורה צניבור צימי אנשי כה"ג כפרש"י דקאי אפסוק ויצרכו שם כבודך והוא דבר הנעשה צניבור ופרהסיא, וא"כ אפילו למ"ד דבלא עונה נמי יא' ידי היצתו מ"מ לאי צרשיעי עסקין שלא יענו אמן ואם כן ממילא היה ליה מצרך הנטפל להעונים וממילא יפה כחו, משא"כ בצרכות כיסוי הדם וכדומה אין ענין להשומעים ועונים להמצרך ומה יש לו עמכם, ומה אילו ראו ללכת אע"פ צניפא תלו להו, נמלא מה שגשתיירו שם יענו אמן מלתא יתירתא עבדו ומה לו ולכם, וכי"כ נמי גבי מילה אע"ג שמאז למול צרכים צפרהסיא וכמ"ש הש"ך סי' שפ"ד הנ"ל, מ"מ אין הכוונ מוטל על אלו להשתייר שם צהכ"כ, משא"כ צרכות זמין והפלה וקריאה החורק מתחברים אלו עם אלו ואי אפשר לחלק והוא נעשה שלוחם בזה הוכיח ליה נטפל וגורם לאמן דידהי ומשום הכי מקקין למצרך תחלה משא"כ בשארית מלות, ולק"מ:

ואידי דאירי מהדענא ל"י כי כתבתי שם [חור"מ סי' שפ"ב] בגליון ש"ע שלי אמ"ש רמ"א דהמל צנו של אחר וקדם אחר ומל אורי משלם לו מאומה משום שלא זכר זה המוסל, כתבתי שם על הגניון, דוקא אם רק כבדו אבי' כבן, אבל עשאו שליח ממע משלם עשרה וזכרים לאבי' כבן, וכונתו בזה לפמ"ש פלתי סי' כ"ח [סק"ג] לנחות דברי הש"ך סי' שפ"ד הנ"ל שהאב לא יתן לאחר לכמולו עפ"י קו' הד"מ צ"ד סי' רס"ד דהא בכל התורה שלוחו כמותו, והוא בפלתי הרבה להביא ראיה דהא עיקור שליחות מתרומה ילפינן אע"ג דמ"ע לברים, וכן צ"ק ק"י ע"א מצוה דבכר עבד עושה שליח להקריב עבורו, ועוד אי לאו מסבא דדברי הרב ודברי התלמוד דברי מי שומעין כוח אמינא יש שליח לדבר עזירה ונעשה המשלח, ומדה עושה מרובה מכ"ש שיהיה שכר להמשלה את שליח לעשות מאד בחריקא, ע"כ העלה הנ"ל דשעשאו שניה נמול הרי היא כאילו מנ צמחו, אבל אי אמר לו שמכבדו בדרך כיבוד ולא בשליח, זהו ג"כ יתכן דלא נעשה שליחו יע"ש, וא"כ לפ"ז לפע"ד לענין השלומין אי האב שלחו יא' זה וקדים ומל שלא בשליחות האב אפילו ענה בשליח אמן, מ"מ לא מציעא אם האב לא ענה אמן ע"כ צריך לשלם להאב עשרה וזכרים היה שלוחו מל היה כאילו עשאו הוא ועכשיו שזה מל ואינו שלוחו אין המאז של האב ומה שענה שלוחו אמן לא מהני ל"י להאב מידי דלעניית אמן לא עשאו שליח וא"כ צריך לשלם לאבי' כבן עשרה וזכרים, אנה אפילו ענה אמן נמי ישלם לו, דצמחצמח גבי כיסוי דם או מילה של עלמו יכול לומר אילו צרכות אחת לא היית אחת עונה אמן ועכשיו שענית אמן הרי שלמתיך מה שהפסדתיך, משא"כ במל ע"י שליח כרי היה האב העונה והעושה דהיה עונה על צרכות השליח וגם ה"ל כאילו עשאו צמחצמח נמלא הפסידו עכ"פ, ולפ"ז יא' לנו דין מחדש דאע"ג דצמחצמח מאד צו יותר מצמחצמח, הכא אפשר מליה בצמחצמח יותר מצו דהכא העונה יותר מן המצרך כמ"ש והעליתי לעיל וע"י שמשלה שליח הרי הוא מל ועונה ושכר שיהיה בידו משא"כ כשהיה מל צמחצמח, ולי"ע דלויא בכל זה כי הוא דבר חידוש:

עוד אני מדבר בכוונת צה"ל מה שראיתי צמחצמח"ן שכשהגיע לסדר קדיש שאהר עלינו כתב שאינו רואה להעריח את

וי"ל נמי קושית הל"ה [שם אות כ"ה] שהקשה אמאי לא ישלם כ' וזכרים שכר מליה ושכר צרכה, ויעיין ת"י הש"ך סי'

לסגדק וזכר ליכא משום הא דר' פרץ ועיי' נשתכחו דברי ר' פרץ, ואח"כ התחילו כרענים למחול על כבודם ונשתרבו המנהג הכוא בטעות. גם מ"ש מכ"ח והאריך צפירות הש"ס דשכ"ח ולא שכ"ח, וכוא דבר פשוט שאין צו פקפוק וגם כל דברי צפרע כוא מזואר לכל מעיין, אין לי להאריך צו יותר:

מה שהקשתי מה ראו חכמי ישראל להקפיד על העשר, השיב מכ"ח נ"י עושר מילתא רבתא היא לעבדות כ' — ידעתי גם ידעתי אם ברבא כ' היא העשיר ואי לא יכיה העושר הכוא שמו לבצעלו לרעהו ח"ו ומי בני לדיקי דאכלי תרי עלמי' א ומי יסכל בזב, אבל קושייתי היא בהיפוך, דעכ"פ כיב לבס להקפיד גם על הקרבת שארי קרנות, ואם לא יעשרו מה בכך וכי ח"ו יתנו עיניהם דוקא בממון, וכיב לבס לתקן ככל קרנות חדשים לפיכך עד שיזכר כל כהן וסכן בעולם ושלמים וטמאת וכו', ומ"ש שנוכל לפרש דמפני שהיא מעשרת ש"מ שהיא מזב גדולה, גם נפשו יודעת שאין זה כלל במשמעות הש"ס, אלא אין דרכי לפלל בגמגום וערעור לחלות צו"ד קרת' א, אבל אי יכיה כן במשמעות הש"ס קשיא עוצא מה לורך לראיה שהיא מזב גדולה מפני שמעשרת ולא מפני שמעשרת המגפב ועמוד בין החיים ובין המתים [במדבר י"ז י"ג]. ועוד, מה ראיה היא זו, כלל שלוח בקן קראו חז"ל מזב קלב [חולין קמ"ב ע"א] וכתב למען יאריכון ימיו. ועוד, מה כיב לבס לפלס אורח חיים וכו' אמרו [אבות פ"ב מ"א ע"ש] כוב רן למזב קלב כצחמורא שאין אחב יודע מתן שכרן של מלות. ויש לי להמליץ לו תירוצ' צש"ס דמ"ק ע' ע"א צסופו פלס מעגל רגליך וע"ש וק"ל. גם מה שכתובת בזב תירוצ' על קושיית ברבא כזב דלכל מזב יש לב שרש צפני עלמב, גם ממני לא נעלם זה אבל אין לנו עסק בנסמכות, וקושיית ברבא כזב עלומב היא הפכתי צב והפכתי צב ולא עלב צידי תירוצ' מרזח כאשר אוחב נפשי. ומב שהחליט מכ"ח דע"כ קטורת מזב רבב היא מפני שנעשה על מזב פנימי ומזב העולב כיב צחון, אין בזב ספק דקטורת מזב רבב היא צלי ספק, אבל מפני שנעשה על מזב הפנימי אין ראיה, דאיופוך אנה עולב כוקטר על אש שלמעלה וקטורת על אש של כדיוט מהגחלים הנקחים ממצרבה שניה של קטורת ומעולם לא ירד [אש] של מעלב לשרוף בקטורת, ומב שכתבו תוס' סוף חגיגה ד"ב ושאין צו אלא עובי דינר וכו', דמשמע דצמזב הפנימי כיב אש של מעלב, כבר כתב בפלתי ס"י מ"ג ססק"ו גבי שיעור דינר אב דעחול יע"ש, וצחי חולין שלי פרכתי כל דבריו ובעליית פירוש אחר לפע"ד אין כאן מקומו, מ"מ אמר דבפנים לא כיב אש משמים. גם מגומו צמוכל שגולד צמל מעשיר, אחר מכ"ח נבי שגולד צמל שיכ"י מובל מ"מ אינו מוכר שיתנו לו למול — זהו דבר המפלוג השומע, וכרי ר נחמן ע"כ שלא ברצונו דחקו מלו לגוב, ומכ"ש שיכ"י כך צמל שזב יעל ע"כ צו של פלתי, וצחמת כאן כ"י לו מקום לתפסני חפיסב מעליא ולומר, נבי שפ"י צמל נעשה אדם מובל, מ"מ איכא נמי מובלים שלא צמל אלא מלונם צחר צמלוב הכיא וכי מו שגולד צזק א"א למול וא"כ כרי ר"ל כזכירו לח"ה לכיות אומן ככתב שחיטב ומעלב [חולין ע' ע"א] וכי כל ת"ח צמלודס מולוד, וא"כ כרי איכא מובלים דלאו צמלל תליא ולבס ראוי שיעשרם ונושעים חב כיב פקפוק בראוי:

עלמו צדיני קדיש שחדשו האמצונים כי יותר נוח מנהג בספרדים שכלם אומרים אותו בפעם א', ולכאורה מנהג כשר כוא ורבים בעושים מלוב עדיפי מיהודים, ותמיה על אבותינו אשר לבס הצורב צירושב מטולס כמ"ש ברא"ש בתשובה כציאו ברצ"י צו"ד סס"י פ"ב ואין נחשוד אוחס שקלקלו ועוואו כדרך. גם לכאורה לל"ע על המנהג שכן ז' דוחב לשלשים ושלשים דוחב ליא"ל ויא"ל דוחב לאכל חוך יכ"ח וכדומה, וקשב וכי שותפים שגומן לבס סחורה יאמר פלתי אינן לך צוחר תנס לי לצד ואין לבס חלק צו, וכלל כס יענו מה לנו בכך אם אחב לריך יותר לבסחורה הכיא מ"מ כל כשכר לאחמץ, וכבא נמי וכי דבעל כשצמב לריך יותר לבקדישים מהאחרים, מ"מ כיון דשותפים כס מדוע ימחלו האחרים על זה. ויש לדחות זה ולומר, אן סכדי דאינו גופיכוב יוחל לבו לבקדים לצן ז' כדי שגם צניהם אחריכס יכיה לבס קדימה זו, וככ"ג אמרין צש"ס דצ"מ י"ב ע"כ עניינס גופיכוב יוחל לבו כי כובא דכי אגרא לבו לדיוכו ולקוב צנייכו צחרייכו וכ"א דכותי, מ"מ קשיא ראשונה קשב. ולפי כ"ל י"ל דעיקור זכייב שמחב אבותיו אינו צחמיר דידוב, כי אם צמב שכוה מחב הציבור שעינים אחריו אמנים עוצא ויכא שמיב רבב מצד דנפיש חילי וצורך כ' במצורך, וע"י שנעשה כוא סרסור לצבור ע"י מחב אבותיו, נמלא מנהגיו יכב כח, כי אם יאמרו ברבב צבת אחת מ"מ אין כגורס אלא אחד מבס באומר קדיש ואידך נעשה מסייע ואין צו ממש וא"כ כל אחד יחטוף שיכ"י כוא בראשון ושכציבור ימב אחריו ולא אחר צחיר. וממילא אחי שפיר נמי דיני דחמיב כ"ל, דצלי ספק גם לכצור יש שבר רב שגורס לכות מתים ככמה, וכשתא מו שחצרו נעש על ידו אין מכניסין אותו צמחיתו של הקצ"ב [כשת קמ"ס ע"ב], מל"ש מו שחצרו זוכב על ידו וכרי מדב עובב מצרוב, ממילא כל מה שכוה כמח לריך לעניית הציבור יותר כיונו צחון ז' ושלשים וציוס כוא"ל, יותר יש שבר ע"י לכצור בעחרים לו, ממילא לא יוחל לכצור שיאמר קדיש אבל צחון י"ב חודש ויפסידו כס זכותם בגדול, ואם יאמר צע"כ שלא צעובחיו — כרי אין ענינס אחריו כמ"ש צש"ע א"ח ס"י י"ג סכ"ב (ע"ש צמ"א סק"ד משמע דבקדיש לא אמר כן), ואם עברו וענו אחריו תלין ככל מה דאמר רחמנא לא תצידי אי עביד מכני ומכל מקום אידך יש לו שבר קדיש ממש, שברי נאנס ולא עשאו שזב גזלו ומעלב עליו ככתוב כאילו עשאו. בארכנו ברבב ויחלו מענין לענין צחות עין וכלכתא גבירחא איכא למשמע:

תבוא לוינא מה שכתב בגאון צנ"י [מ"ק חו"ד ס"י פ"א]

שכל תפולת פולין לא חשו לדברי צדינו פרץ, לא שמתי לצי על זה כלל, וכי מפני כך יודחו דברי רבינו פרץ וכני אחרי דקפדי לשמוע לדברי בגאון ר' פרץ יקופחו צכלכב מפני שאינס עושים כמנהג פולין ומב אשיב על זה, וגם בגאון צנ"י לא כתב אלא לפי דעתו שאין שרש ויסוד לדברי ר' פרץ וכל דבריו מופרכים על כן כציא ממנהג פולין שמשחמא מיסדי המנהג הכוא שמו לבס על זה ודחו דברי ר' פרץ מהלכב, אבל לפי מה ששטייט לו סמוכים א"כ לא נדחה מנהגיו מפני מנהג מחחי פולין וכיכא דוכיג וכיג ואריך, אך מ"מ תמחתי ככתבי בראשון תמיב קיימת על בגאון צנ"י ז"ל שציא ראיה גם ממנהג מקומות שמכבדים לכרז דמחא, וממנו אין ראיה שהוא כמו כהן בגדול שמקטיר חלק צראש ואין ראיה מב לבא, ותמב אינו אומר אפשר כי מקדמת דנא גם צני פולני חשו לדברי ר' פרץ אלא שהיב מנהג קצוב ככל עריכס ליקח ברב

א) מ"ק לשון הש"ס הדיות ר' צ"ב.

ה) לשון הש"ס קדושין ס"ז ע"ב.

ו) נדב"ל - שגשג ר"מ.

ואחר שעלו בידיו דברי ר' פרץ כהוגן, כבנתי טעם מ"ש נשיע [סי' תל"ג סעיף ז'] דנוכחין להסתפר לנורך המילכ צימי הספירה — והנה הוא חלל גדול ליכודים וזפרט נאחלות אשכנז שמתמירים בשנה לפני שזועות כמו שנה לפני ע"כ כי היה הריגת הקבלות בגזרת תתניז ר"ל, ודבר גדול דבר רבינו קלוגינזום דקיינא המתחלת מי יתן ראשי מים, אמר שם וכי אין להוסיף מועד שזר ותצערק ואין להקדים זולת לאחרת תחת כן היום לויתא אעירק, אמר בגאון ז"ל כי להיות שאין לקצוב ד' ימים מרים בשנה, ולעקור ע"כ ולקוצצו ציום מיתת דיקים האלו ג"כ אינו נכון משום הקדומי פורענות לא מקדמי, והוא עפ"י ש"ס מגילה ב' ע"א יע"ש, ע"כ מחזיר מיתתם ע"כ, כרי לפנינו כמה קשה היה עליהם אצילות הנה ומדוע הקילו בתספורת למילכ מה שאין נורך למילכ, אע"כ משום ה' דר"פ כ"ל שהוא כמקריב קרבן וכל מקריב קרבן עשה י"ע ציונו. ויש זה עיון בתוס' ר"פ מקום שנהגו [פסחים י' ע"א] ובתוס' חגיגה י"ז ע"כ ד"ה חלל לאו וכו', וז"ל להתוס' דחגיגה שס"ל שהוא מדרבנן מ"מ שפיר פריך בירושלמי מואספת דגנך דכל מה דהתירק הכורה בפירוש לא יאסרוהו חכמים כמ"ש תוס' פ' אחרי נשך ס"ד ע"כ ד"ה ולא יסטר, ויעמ"ש ע"ז י"ד רס"י קי"ז נזה, ואף דבאסור מלאכה ציום קרבנו פ"י בירושלמי שאינו ראוי שיקריבו קרבנו ויכ"ה הוא פונה לכרמו חיתו ואפשר דכוכ רק כמו חיסור מלאכה ציום תענית נצור שיכ"ה פנוי ליום התענית ולאסיפה, מ"מ כרואה יראה שהיה י"ע גדול ליכודים ציום הקרבת קרבן, ועיין בתוס' חגיגה י"ז ע"א ד"ה אין כ"ג מתלבש וכו' ויעיין מג"א סי' תל"ד סק"ג, וידוע הוא שלא כל הנכנס למקדש עשה י"ע ולא לר"ר תגלחת (וספריס) רק אנשי משמר [תענית י"ז ע"א] משום הקרבן ולא משום המקדש כי קדושת המקדש משום הקרבנות, ומזה נהגו להלךר שניו צגדים ותגלחת ציום המילכ בכל ימות השנה כי יום הקרבת קרבנו הוא, ולא יתעקש המתעקש אם ק' כ"ל בכ"כ כצית המקדש משום שמקריב צו קרבנות, זה אינו אסו מילכ יש לב שייכות לבכ"כ, ויש לנו רשות למוול בכל מקום ואין לבכ"כ אחיזה במילכ כלל, מ"מ ראוי אצותינו לדחות אצילות ימי הספירה מפני מילכ שלא יכנס להקריב קרבנו כשהוא מוול וכו' צני סנאצ צן צנימין דחו ע"כ שנדחה משום י"ע דידכו [כעירובין מ"א ע"א], כ"ה מילכ דלדחי אצילות דימי ספירה. ומכיון שזכינו להצין דברי ש"ע צימי ספירה, נלמד מה לימי מרים ג"כ אע"כ שלא כחכר נשיע, וכן בסכים בגאון מהר"ם א"ש [ח"ג סי' ל"ז] ולו שומעין שאמר כהלכה. ולפי שראיתי בדברי מכת"ש שיש לפניו דבעתקת דברי שום דלוג נאחזה שורה על כן אפשר דברי דקילור. והוא, כי מהר"ם א"ש כתב דכל ע"מנו שאנו אוסרים תספורת אפילו לכבוד שנה הוא משום שכלאו כ"ה אין אנו מסתפרין בכל שנה, ובמילכ לא שייך זה דרגילין להסתפר צו. והנה ל"ה היה קשה לי עדיין מנהג אשכנז שרגילין ומקפידין להסתפר בכל ערב שנה בכל השנה ואפ"ה נוהגים חיסור להסתפר בכל שנה שצימי ספירה וצין הנהגים, א"כ לדידכו מ"מ להחיר להסתפר במילכ. ועל זה כתבתי סברה דע"כ פצו לעשות היכר לאצילות נצור כלל מין שזכירו חז"ל היינו כיצום ותספורת, לכן אז צימיהם היו רגילים להסתפר בכל יום או צ' וגי פעמים בשבוע, להם היה די באצילות זה שלא להסתפר כל אותה השבוע, וכן בלנבים, משא"כ לדידן אין שום אדם מסתפר כי אם בערב שנה וא"כ לא יוכר זה האצילות להצור כלל, לכן אסרו להסתפר אפילו לכבוד שנה,

והנה לאכל צתוך שלשים כ"ה נראה כיצר מקי"ו כ"ל, דכ"ה אחז"ל ריש פרק ח' מגלחין [י"ד ע"כ] דאצילות לא נכנו צי"ע דלחי עשה דרבים דיו"ע ודחה עשה דיחיד דאצילות, וכנה חזין דאצילות דספירה ומרים הוא אצילות דרבים ומילכ הוא י"ע דיחיד ומ"מ דוחה מילכ לאצילות כ"ל מכ"ש שידחה אצילות דיחיד, ומ"מ חלילה להחיר מה שמפורש צ"ש לאסור אפילו צי"ע, אעפ"י שיש לחלק קצת ד"ע אי אפשר להסתפר צי"ע ע"מנו משא"כ ציום המילכ, ועוד ד"ע צלאו כ"ה צבר אסרו צו לספר ולנכס כלל וכמה אנשים כוללים צו מוולים יכ"ה מאחזה טעם שיכ"ה, ול"ה כצחתי קצת ראיח ממ"ק [י"ע ע"כ] דקרי ל"ה כש"ס נכגה מצות שלשים צרגל, מ"מ חלילה לנו להקל ראש ולהחיר, ובשגס שבהי כחצ ע"ז סי' תקצ"ג דלכן מהשנה כחחן צימי ניסן משום שמחפנה צריח ניסן אעפ"י שר"ח ניסן עממא אחרינא חית ל"ה מ"מ לא עדיפי ימי כמנהג מריח ע"מנו, כ"כ לא עדיפי ימי המילכ מ"מ ע"מנו, יכ"ה בטעם מה שיכ"ה, ומ"מ ערי ישראל כנוכבים צו כיתר אין להצחית אותן ולא לומר עליהם שששים שלא קדין חורק, כגע ע"מנו וכי יואח מפחה ציחו לא כחכר צ"ש דמ"ק כ"ג ע"א וכותר לאכל צתוך ז' משום מילכ וכ"כ לתספורת, ומה שלא קדין חורק יאמר על זה:

והנה מה שכתב מכת"ש לחלק צין לראות פני קיריח משום הפסד ממונו לראות פני הדוכס דחמת מלך מלאכי כמות [כמשלי ע"ז—י"ד], צבר הודעתיו שאני תמה עליו שאם המלך ימיתו מכ"ש שהער ימנע ממנו צקשחו לאמור שחקו צי יכודלי ונכנו צי קלון, ועוד כורגל צפומי דעבוי"ם למימרא ליכודים היית נחשצ צצית האסורים וכו' זה ציון גדול וחסרון אמונה צו כיכודים, וצ"כ נוצ"י חא"ו"ה סס"י י"ג כתב להדיא דיש קולא צככולכן לפני דוכסין יע"ש גם צס"י י"ד, גם אין כדבר מוסכם א"ללי דלא שייך א"לל הדוכס שלנו חייב לנכוג כבוד צמלך, כי גדר המלך לענין צרכי הוא כל שצידו להמית ולהחיות אפילו צעית, ובמג"א קולר צ"ה מאוד ועיין סי' רכ"ד סק"ה, ובמדינת רי"ך מצרכין על כל דוכסיהם מפני שבמדינה הוא שלכם ואין עליהם שום אימת מלך וגם

בשיטת תוס' דפי' אחרי נשך ע"א ע"כ ד"ה צלמא וד"ה בגון וכו' יע"ש. ולא אקוה שיערער מערער לאמור דהכא לא הוה דבר עצירה שהרי אנו מתירין להסתפר, זה איני, דהרי על זה אנו דנין שלא יעשה הוא בעלמו כדי שאל יבזה שום דבר איסור יהי ע"י אחר וא"כ אנו דנין כאלו הוא עצירה, והוא פשוט לא כחציו רק לרווחא :

אשר מלא פיו תוכחות, קדוש יאמר לו, ויזדאי כן הוא צמח מהגנים שנתקלקלו חלל בהמונים ונעשה להם היתר צעיר, אבל אשר שם פניו נגד מגולחי הזקן, לא ידעתי מה הרעש בגדול הזה, לכו נא וניכחה אי משה חוקה בגויים השאלכו ויודעני מי היתר לנו נעלים שחורים המצויר בש"ס לאסור מסאני אוכמי ולהפליא ענין אמרו צמח' תענית כ"ב א ע"א דהוה מסוים מסאני אוכמי, ויעיין צ"ק נ"ע א ע"כ וצחוס' שם ד"ה דהוה מסוים, וצשיעמ"ק שם מחלק בין שמור' לאוכס' וזה מסכים קצת לפי כ"ג דמייחתי תוס' פרק אלו ערפות מ"ו ע"כ ד"ה אוכמי, הנאמר שהוא מקור משחת, כאשר כתב על עס' ה' אלו, לא ייתא למרייכו למימר ככי, והוא דבר דלא נמלא בש"ס ופוסקים וגם לא בשום ספר מספרי חלונים שיהי' הפרש בין ישראל לאינו ישראל בגילוח הזקן כי אז גם כל האומות היו מגדלים זקניהם, ויעיין בש"ס שבת קכ"ב ע"א תלת אמות לי תלת שמעתי וכו', וברב' בראשית פ' י"א ס"ז ז' פילוסוף שאל את ר' יבועש וכו' מפני מה אותו האיש מגלח פאת ראשו ומגדל זקנו וכו' יע"ש, אבל לא נמלא בשום מקום שיהי' בזה משונה מנהג גויים. ומה שרמז לספרי מקוצלים שכתבו שלא לבושיט ידים בדקני כלל — אין לי עסק בצנחנות, אבל מהם ומהמונים הותרה הראשונה לגמרי בכל ארץ חטלי שכל חכמים מגולחי זקן ונתלים צאילן גדול ר' מנחם עזרי' צעל פשרה מאמרות אבי המקוצלים שהוא היה מגולח מצלי השאיר שער א', וכן הציג עליו היש"ר מקאנדיא צאילים שלו, והיה אומר שפ"י חכמי המקוצלים אין חוץ לארץ ראוי לקר, ומה אחר כך צמח שאין לי יד ושם בן, אבל אבותינו הכהינו עצמם כן על דבר הכרת בגדול ולא מקור משחת ח"ו אלא בקדושה יתירה, והוא צימזימ' תנ"י, וברע"ס וכדומה החירו גדוליהם להמכתחים רגליהם לשנות מלבוש ולגלח זקנם שלא יכירו האויבים כי אז כבר גלחו בגויים זקניהם ע"י מעשה ממך פולין א' שהי' הרים כהציור בצפרי הימים ויהיו חז"ל שכיו צימזימ' הכס לעשות כן, ולהיות גלות הזקן דבר שאי אפשר להשתנות והיו נכלמים מאוד האנשים הכמה בשום לביתם, על כן נשתרצב המנהג שלא לגדלו כלל רק סימנא צעלמא שזי יגולח ויגדל בקוטר זמן שכן לילה היה ורק אך מופלגי חורה כיושבים צימזימ' הם מגדלים אותי, ואותן שלפני גזירה הביא שזרחו לארץ פולין לא באו לכלל זה. והנה זה צרור ונכון כי אילו היה תחלת מנהגו באיסור היה משום חוקי בגויים, אבל אחר שכבר נהגו ישראל לגלח, חו' אין צו שום גדוד ופקפוק כלל אפילו ר"ח איסור אין בן, אבל כך דמסאני אוכמי לא ידעתי איך נתפשט א"כ ע"כ לריבין אנו ללמוד זכות ולומר שנתפשט ג"כ בתחילה בציור וכוון שבוחר הותר. והנה יענין ציור דעה סימן קנ"ז ס"ב ויענין ש"ך ס"י קפ"ח סק"ד הקשה אחרת, ובחידושי למסכת חולין י' ישבתי ח"ל יתברך

בנימוסיהם שאין המלך מתחתן אלא במלך אחר או עם דוכסי רייך שהם נחשבים מלך ממש וגם צניהם נקראים פרינלן כמו בני מלכים וזה ידוע לכל מי שודע קצת בנימוסי מדינות, והנה שמעתי שהדוכס של מדינה זו יש לו נכסים גם צרייך ואם יזמן שם יצרכו עליהם, וא"כ אטו כיון שהוא פה במדינה שאין ידו תקופה כ"כ וכו' לא יצרכו עליו וכו' אם יזמן בקירי' למדינה אחרת וכו' לא יצרכו עליו, וכיון שמצרכין עליו א"כ מן החורב מחוייבין צבדו לנכסו כבוד במלכות כדילפינן ממש' רבינו ע"ה שאמר וירדו [כל] עבדיך אלה אלי [שמות י"א ו'], וכן הוכיחו הקצ"ב וילכו על פרעה שיהיה צו כבוד וכן פירש"י פ' וארע [ו' י"ג], וכן גבי אלי ששם מתניו וירך לקראת אחאב [מלכים א' י"ח—מ"ו], וכלם לא עשו צביל מורא מלכות שימיתם אלא משום חק החיוב. והנה בתספורת הוא מענין מורא מלכות כדפירש"י גבי יוסף ויגלה ויחפץ שמלותיו [בראשית מ"א י"ד], וגדולה מה כתבו תוס' צ"י כ"ע ע"א ד"ה בהסתפר וכו', אלא שאין הדבר צרור שיש להדוכס נכסים צרייך ממש כי אעפ"י שקורין לו רייכס פירש' אפשר שהוא באיסערייך, ואין לבאריך בזה :

עוד כתב שמתמא לוייה להסתפר ע"י עכו"ם דכל שאפשר לחקוני מתקנין כמ"ס בש"ך [סק"ד] ונקב"כ ס"ס"י ש"ן — חלילה לא לוייתי ולא עלתה על לב, כי אפילו אי היה מסתפר במספרים מ"מ מהיכי תיתי להסתפר מגוי והוא לא ישמע לנו להכניס גם חלק בתחתון ויעשה כעין חער משא"כ ישראל, ועוד שנהגו למשוח במשיחת אורחים ולריך לזה אומן ידוע מופלא ומו שאינו צקי בזה יבוא לסכנה, ואין בגוי צקי צדס וצשמותיהם כי זאת המשיחה נחקה במדינה זו על ידי חכמי פראג הראשונים שלא יסתפרו כיבודים במספרים ואין לגוי חלק וגחלה בזה. כל זה כתבתי לפי מה שנמשך מעלתו אחרי פשען של דברי הש"ך, והמה תמוהם לכאורה, דמ"ס ישראל הוא שליחו ע"כ כונתו דאין שליחות לגוי וכו"ל רק אמירה דשבות וצמקום מליה לא גזרי, משא"כ בישראל נעשה שלוחו כמותו וכאלו הוא עושה לעצמו, וזה הימיה דהא אין שליח לדבר עבירה נמלא שאינו נעשה שלוחו ואדעתא דנפשי' עביר ושרי, וכו' זה דומה קצת למ"ס רש"י והוצאו דבריו בש"ע יורה דעה סימן ק"ס [סעיף ע"ז בהג"ה] ובש"ך ס"ק כ"ב ו' יענין שם כיצד, אלא שבש"ך כן כתב לשיטתו של רמ"א שפסק בח"מ ריש ס"י קפ"ב דאם השליח אינו צר חיובא יש שליח לדבר עבירה וסבירא ליה לבש"ך דהכא השליח לא הוה צר חיובא כיון שהוא אינו אבל ומפרש דברי רמ"א לשיטתו, אבל לפמ"ש הש"ך שם בראיות ברורות דקו"ל כאידך מ"ד דהכל תליא בצי' בצי' למיעבד, נמלא דע"כ אין שליח לדבר עבירה ומותר ע"י ישראל, כל זה כתבתי ליישב דברי הש"ך, אבל באמת גם זה ייתא דאפי' לברמ"א ז"ל לא מקרי זה אינו צר חיובא כיון דאז הוה המסתפר ה' אבל היה ג"כ אסור להסתפר מקרי צר חיובא, וזה למדתי מספר נצ"י [קמא] בחלק אכ"ע ס"י ע"ה דף ל"א ד"ה ומה שקצת וכו' יע"ש ראיתו בדורה, והיה יכול להביא ראיה ג"כ משיטת רש"י בג"ל גבי רבות יענין וק"ל, וא"כ לפ"ז עדיף טפי ע"י ישראל מע"י גוי דהרי ישראל הוא צר חיובא ואין שליח לדבר עבירה, משא"כ ע"י גוי דבדואי לאו צר חיובא ואי הוה שליחות לגוי היה ג"כ שליח לדבר עבירה, חכ תליא צפונתא או לחומרא ג"כ אין שליחות לגוי יבוא תליא

(ט) בדפוס "ק"ד."

(י) בדפוס "ק"ד."

(יא) בדפוס "ק"ד."

(יב) ק"ו ע"א ד"ה מ"ב.

(ז) בדפוס "סימן קכ"ב."

(ח) נדפס "המספר."

באופן כנאות, ואי משום מספריים כעין חסר — זכר חשש רחוק ושרשו פתוח מתרומת הדש"ג כשכחג חדוד מאוד יש לחבר אולי יחתוך בתחתון לחוד וידענא שהוא מידי דלא שכיח, גם מהבשחתה תחת בגרון — כמעין צשים [מכות כ' ע"א] ורשונים יראו כי ממש לית מאן דחש לדברי ר"ח ז"ל, והמחמיר קדוש יאמר לו והמקיל לא יאמר עליו מקור משחת ח"ו. כללו של דבר, כל מה שאמר מבי"ח באגרת ריב"ח ז"ל הנמשל הוא טוב וקדש קדשים, והנמשל שביסב פניו על חטא קל וקטן לא יקרא ח"ו בשם חטא ועון חלילה וחס, והאומר כן עתיד ליתן הדן בלי ספק, ובייתי יכול להמשיך משל אחר אבל ועמך כולם נדויים כתוב, ויחי ממחוז פלוני או פלוני:

והנה להיות כי רוב פלפוליו באגרת הלזה לא היה צהויות לאצוי ורצא כי רובו דברי אגדות חז"ל הוא צנוי, ע"כ צויתי להעתיק לו מה שאני שאל שאלה אחת מאת מי רשכצ"כ חסיד שצבכומה מה' נתן אדלר כ"ץ נ"י ז"ל ולהיות שאני עוסק צב עתה לעתיקו לו ויהי צבא תשובה מי נ"י גם אותו לא חמנע מחתו:

ואסיים בשלום רב לאוכזי ב' ושמרי תורתו, ככ"ד ח"ג לנח במלפח תשובתו כאשר התניתי באגרת בקר הקודם: כחותם פה ק"ק מ"ד יום ד' ע"ח אלול תקס"ל:

משד"ק סופר מפפד"מ

תשובה קס

שלום ושמחת י"ט ל"ג תלמידי הרב האברד המופלג מ"ה בחד ג"ר:

יפה נחשור על השמטה הרמזים אלה שלא פירש יפה, ואני אפרש. ובמתני' שלבי תענית [כ"ז ע"ב] חנן משכנעם אז ממעטין בשמחה ואמר רב בגמרא [כ"ט ע"א] כשם שמשכנעם אז וכו' כך משכנעם אור מרבים בשמחה וא"ל פפא הלכך באי צר ישראל דאית לי דינא צבדי נכרי לשחמיע מיני' צאז ולימאי לי צאזר, וברמזים פ"ב מתענית [כ"ז] כתב משכנעם אז ממעטין ולא כתב בא לשחמיע מנכרי, אמנם צש"ע צבלכות ע"ב [סי' תקצ"א סעיף א'] הוסיף וכתב בא דלשחמיע, ואמנם צבלכות מגילה לא כתב ברמזים ולא צש"ע בא דמרבים בשמחה ולא בא דלימאי לנכרי והמג"א [סי' תרפ"ו סק"ה] צביאו, ולריך לידע טעם להשמטה ז:

והגלע"ד דרצ לעעמיה דס"ל כמ"ד כל חדש אז חסור צרחיה ואצילות נוכח וכמ"ש חו"ס סוף מגילה [ל"א ע"ב ד"ה ראש חדש], וכיינו טעמא דדרש כמ"ד והצנתי חדש דכל החודש נוכח אצילות [תענית ל' ע"א], א"כ הכי נמי דרשינן לענין שמחת אדר וחדש אשר נהפך מיגון לשמחה להיות שמחה נוכח משכנעם אדר ואולי חסור צבספד ולכל הפחות מלוב לשמות. אמנם חנן קוי"ל כמ"ד דשנה שחל ע"ב צחוכה נוכח אצילות דדרשינן והצנתי שנה ולא חדש וכמ"ש כל זכ חו"ס סוף מגילה כ"ל, א"כ ה"כ

(ג) סי' דצ"ה, מובא ברמ"א י"ד סי' קפ"א ס"י.
(ד) המובא בב"י י"ד סי' קפ"א ד"ה ושיאות.
(ט) אולי התנה לבכורות ח' ע"ב, ע"ש.
(טז) הוא בשרית ח"ס חיריד סי' קס"ו.

א"ב י"ל צבא, עפ"י מה שברגיש מהרש"א והאריך ג"כ ראיה פ' תלז אבא דרב פפא דאמר צריח מלוב בא קוי"ל חנן חל לישראל ולע"ד משום הכי כתב רש"י [תענית כ"ט ע"א ד"ה משכנעם] ימי נסים היו לישראל פורים ופסח, וצ"ע צ"ח סי' פ"ח נחשור צבא מה רבא רש"י להוסיף פסח, ולפי כ"ל י"ל דס"ל אפי' דאין חל לישראל, מ"מ אח"ל [חולין ל"ב ע"ב] אפי' דאין נחוש יש סימן והוא דאחזק, וס"ל כבא אחזק תרי זימנא עכ"פ פורים ופסח וקוי"ל צ' זימני כוכ חזק, אי' ס"ל צחד זימנא איכא למימר שחא ריעא חלל דעמלקים גרם ולא צריח חלל ישראל דאין חל לבס, אבל בשחא דאירע ע"י צ' אומות שונות רגופים עמלק ומלרים שמע מיכא יש סימן טבא דצריח חלל דישאל ועכ"פ יש סימן, זכ י"ל דעת רש"י — ומ"מ צש"ע כוכ ס"ל דרב פפא אפשר ס"ל יש חל לישראל ואין קוי"ל שלבי מס' שנה [קרי' ע"א] כבני אמוראי וחנאי דש"ס דאין חל לישראל, וא"כ צשלמא צאז איכא למיחש דצריח חלל דאומות בעולם, אבל צאזר מהכ"ה לימאי לי, דכ"ה דריעא חלל דעמלקים, דשאר אומות מי ריעא, ולענין צריחות חלל דישאל בא חנן חל לישראל, כנלע"ד צמעט עיון:

פ"צ יוס ג' י"ט אדר תקצ"ז לפ"ק:

משד"ק סופר מפפד"מ

תשובה קסא

בשארל נשאלתי מא' מהתלמידים שמוספק אי מה אצוי צד' צחד או צב' צו איך יהיכ דינו צכל מוכי' יא' צלמירת קדיש והדלקת נר ותענית. כבא זכ צש"ע דהאצלים לא יניחוהו לומר קדיש להפסידם דצכל יוס יאמר לו א"ייתי לי ראי' דבא' יומא בוא, אך כספק אס בוא מחויב עכ"פ לומר קדיש להמלי' לו מנן צמקוס שאינו מפסיד האצלים אחרים:

הר"ן פרק ערבי פסחים דף ק"ח [ע"א], שם צשים אמרינן דמספקא לן אי תרי כסי קמאי צבי הסינכ או חרי כסי צתראי הלכך אידי ואידי צבי הסינכ, כתב הר"ן, אפי' דכוכ ספיקא דרבנן, מ"מ כיון דמיעקרא תקנחא דרבנן לגמרי לא אמרינן ספיקא לקולא. ובפ"ק דמגילה [ג' ע"ב ד"ה ולענין] כתב, עיר המסופקת אס היא מוקפת או לא יקראו צ"ד שהוא יוס הראשון